

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση: Προκλήσεις και προοπτικές

**Καθηγητής
Σταύρος Σταύρου**
Πρύτανης Ανοικτού
Πανεπιστημίου Κύπρου

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Κύπρο βρίσκεται σήμερα ενώπιον καθοριστικών μετασχηματισμών. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, η ψηφιακή οικονομία, οι κοινωνικές ανισότητες και οι δημογραφικές μεταβολές επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο των πανεπιστημίων. Δεν αρκεί πλέον η απλή μετάδοση γνώσεων. Τα πανεπιστήμια καλούνται να λειτουργήσουν ως θεσμοί κοινωνικής συνοχής, παραγωγοί καινοτομίας και φορείς δημοκρατικών αξιών, συμβάλλοντας ενεργά στη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας και στην ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Πέρα από τις επιμέρους θεσμικές και τεχνολογικές αλλαγές, η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Κύπρο καλείται να απαντήσει σε ένα βαθύτερο ερώτημα: ποιον τύπο κοινωνίας θέλουμε να οικοδομήσουμε μέσω της γνώσης. Το πανεπιστήμιο δεν είναι απλώς χώρος επαγγελματικής κατάρτισης, αλλά πεδίο καλλιέργειας κριτικής σκέψης, κοινωνικής ευθύνης και δημοκρατικής συνείδησης. Σε μια εποχή αβεβαιότητας, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς της γνώσης αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση για τη συνοχή και την ανθεκτικότητα της κοινωνίας μας.

Κεντρική πρόκληση για την εκπαίδευση στη χώρα μας αποτελεί η απόσταση μεταξύ σπουδών και αναγκών της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας. Οι δεξιότητες απαξιώνονται ταχύτερα από ποτέ, ενώ νέα επαγγέλματα αναδύονται συνεχώς. Τα παραδοσιακά προγράμματα σπουδών συχνά δυσκολεύονται να προσαρμοστούν. Για παράδειγμα, σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γερμανία και η Ολλανδία, η διά βίου μάθηση και τα μικροδιαπιστευτήρια (microcredentials) αποτελούν πλέον βασικό πυλώνα εκπαιδευτικής πολιτικής. Εξίσου σημαντική πρόκληση παραμένει η ισότιμη πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Οικονομικοί, οικογενειακοί και γεωγραφικοί περιορισμοί εξακολουθούν να αποκλείουν πολλούς από την πανεπιστημιακή γνώση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει ρεαλιστική απάντηση, επιτρέποντας τη φοίτηση ανεξαρτήτως τόπου και χρόνου. Η εμπειρία χωρών με ισχυρά ανοικτά πανεπιστήμια αποδεικνύει ότι η ευελιξία στη μάθηση μειώνει ανισότητες και ενισχύει την κοινωνική κινητικότητα.

Επιπλέον, ένα σημαντικό θέμα που απασχολεί

την τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά τη βιωσιμότητα και τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων. Σε μια μικρή χώρα όπως η Κύπρος, η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων και η στρατηγική στόχευση είναι κρίσιμες. Η ποιότητα, η λογοδοσία και ο μετρήσιμος κοινωνικός αντίκτυπος πρέπει να καθοδηγούν τις δημόσιες επενδύσεις στην ανώτατη εκπαίδευση. Το μέλλον δεν ανήκει στην αποσπασματική ανάπτυξη, αλλά σε συνεκτικά εκπαιδευτικά οικοσυστήματα με σαφές όραμα και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, γίνεται αντιληπτό πως η ποιότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν μπορεί να νοείται ως στατική έννοια, αλλά ως διαρκής διαδικασία αναστοχασμού και βελτίωσης. Τα πανεπιστήμια καλούνται να επαναεξετινούν συνεχώς τις παιδαγωγικές τους πρακτικές, τη σχέση διδασκαλίας και έρευνας, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν με την κοινωνία. Η επένδυση στην ποιότητα δεν αφορά μόνο δείκτες και αξιολογήσεις, αλλά τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που εμπνέει εμπιστοσύνη, ενθαρρύνει τη συμμετοχή και καλλιεργεί την αίσθηση ευθύνης απέναντι στο κοινό καλό.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο προκλήσεων, αναδύονται και σημαντικές προοπτικές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης, ενισχύοντας τη συνεργασία, την κινητικότητα και την ανταλλαγή γνώσης. Η Κυπριακή Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το πρώτο εξάμηνο του 2026 προσφέρει στη χώρα μας τη δυνατότητα να αναδείξει την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση ως στρατηγικές ευρωπαϊκές προτεραιότητες, συνδέοντάς τις με την ψηφιακή μετάβαση και την κοινωνική ανθεκτικότητα.

Σε αυτό το εθνικό και ευρωπαϊκό περιβάλλον, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου διαδραματίζει καίριο ρόλο. Ως το μοναδικό δημόσιο Πανεπιστήμιο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη χώρα, έχει διαμορφώσει στρατηγικό σχεδιασμό για την επόμενη τριετία με πέντε σαφείς άξονες-στόχους. Ο πρώτος άξονας, που αφορά στην καινοτομία και στην ποιότητα της διά βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, απαντά άμεσα στην ανάγκη ευελιξίας, προσφέροντας σύγχρονα προγράμματα σπουδών και μικροδιαπιστευτήρια με κοινωνική και επαγγελματική αξία. Εν συνεχεία, ο δεύτερος άξονας, «Αριστεία στην Έρευνα και στην Καινοτομία», ενισχύει τον ρόλο του Πανεπιστημίου ως

παραγωγού νέας γνώσης με κοινωνικό αντίκτυπο, ενώ ο τρίτος άξονας, ο οποίος καταπίνεται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την εσωτερική επιχειρηματικότητα, καλύπτει τον εκσυγχρονισμό της διοίκησης, την κυβερνοασφάλεια και την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών. Οι δύο τελευταίοι άξονες-στόχοι διασφαλίζουν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνδυάζεται άμεσα με την ακαδημαϊκή ποιότητα και αριστεία, τη διαφάνεια και την οργανωτική ανθεκτικότητα.

Ο τέταρτος άξονας-στόχος που έθεσε το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου στις άμεσες προτεραιότητές του είναι οι στρατηγικές συνεργασίες με αντίκτυπο στην κοινωνία των πολιτών, επιδιώκοντας να αναδείξει τον δημόσιο χαρακτήρα του Πανεπιστημίου μας. Μέσα από συνεργασίες με την πολιτεία, την τοπική αυτοδιοίκηση και κοινωνικούς φορείς, η γνώση τίθεται στην υπηρεσία της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της Κύπρου. Τέλος, ο πέμπτος άξονας με θέμα, «Διεθνοποίηση, εξωστρέφεια και φήμη», ενισχύει τη διεθνή παρουσία του Πανεπιστημίου αλλά παράλληλα συμβάλλει στην προβολή της Κύπρου στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο ακαδημαϊκό χώρο. Οι πέντε αυτοί άξονες δεν αποτελούν απλώς εσωτερικό προγραμματισμό, αλλά απάντηση στις πραγματικές προκλήσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα μας. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν είναι ήυση ανάγκης· είναι στρατηγική επιλογή για ένα πιο ανοικτό, συμπεριληπτικό και ανθεκτικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα ανοικτά πανεπιστήμια μπορούν να λειτουργήσουν ως μοχλοί κοινωνικής συνοχής και οικονομικής πρόόδου.

Το μέλλον της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο θα κριθεί από τη διορατικότητα, τη συνέπεια και τη συλλογική μας βούληση να επενδύσουμε στη γνώση ως δημόσιο αγαθό. Σε ένα περιβάλλον συνεχών αλλαγών, η χώρα μας χρειάζεται πανεπιστημιακούς θεσμούς ικανούς να συνδυάζουν ποιότητα, ευελιξία και κοινωνική ευθύνη, υπηρετώντας τη διά βίου μάθηση και την ισότιμη πρόσβαση με σύγχρονα παιδαγωγικά εργαλεία. Σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο μετασχηματισμού, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό της χώρας, ενισχύοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο και την ευρωπαϊκή προοπτική της Κύπρου.